

Republika Hrvatska i teritorijalni instrumenti kohezijske politike – osvrt na razdoblje 2014.-2020.

Dr.sc. Jakša Puljiz

Institut za razvoj i međunarodne odnose / Institute for Development and International Relations (IRMO)

RURAL PACT

Kohezijska politika, integrirani pristup i teritorijalni razvoj

- Reformama kohezijske politike krajem 80-ih i početkom 90-ih godina više-sektorsko planiranje postalo je jedno od glavnih načela provedbe. Pored toga, kohezijska politika je snažno afirmirala ulogu regija u provedbi kohezijske politike.
- 1990-ih godina se pojavljuju **prvi lokalno-usmjereni instrumenti** poticanja razvoja kao što su Inicijative Zajednice (Community Initiatives) **URBAN** i **LEADER**
- Krajem 2000-ih je sazrelo mišljenje o potrebi dodatnog jačanja instrumenata koji u prvi plan stavljaju **prostorno-prilagođene pristupe** (Teritorijalna agenda EU, 2008; Barca, 2009).
- Politička formalizacija i potvrda važnosti **prostorno-specifičnog pristupa** se dogodila stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora u kojem je **teritorijalna kohezija** dodana kao jedan od glavnih ciljeva Unije zajedno s ekonomskom i socijalnom kohezijom.

Kohezijska politika, urbani razvoj i teritorijalni instrumenti u razdoblju 2014-2020

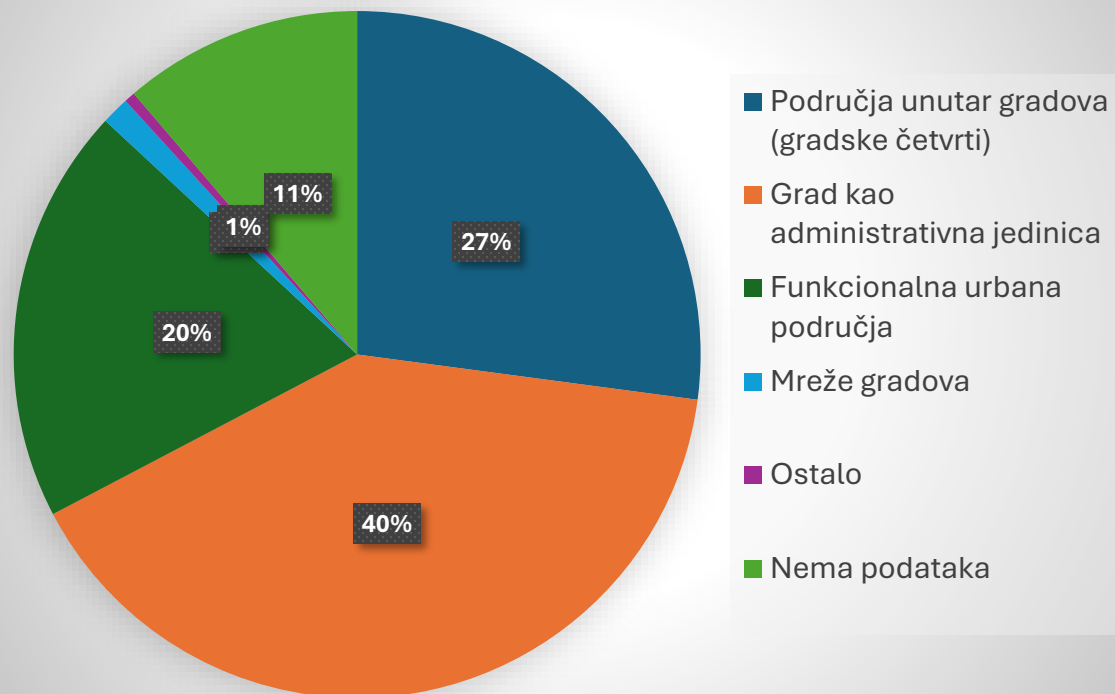
- Po prvi puta uvedena obveza usmjeravanja **najmanje 5 % sredstava iz nacionalne alokacije Europskog fonda za regionalni razvoj** za ulaganja u održivi urbani razvoj
- **Tri moguća pristupa ulaganjima u održivi urbani razvoj:**
  - kroz poseban operativni program za urbani razvoj (ili više njih)
  - kroz posebnu prioritetnu os unutar operativnog programa
  - **kroz mehanizam integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU pristup) koji podrazumijeva više prioritetnih osi i/ili više ESI fondova i/ili više OP-ova**
- RH se odlučila za **primjenu ITU pristupa** za ostvarenje cilja promicanje održivog urbanog razvoja
- Kad je riječ o ulaganjima iz EFRR-a, obvezno je bilo prenošenje dijela ovlasti za sustav kontrole i provedbu EU fondova na gradove (minimalno je sudjelovanje gradova u postupku odabira projekata)
- Preduvjet za ulaganja u održivi urbani razvoj jest postojanje posebnih **teritorijalnih strategija urbanog razvoja**

Geografska i tematska dimenzija ulaganja u urbana područja

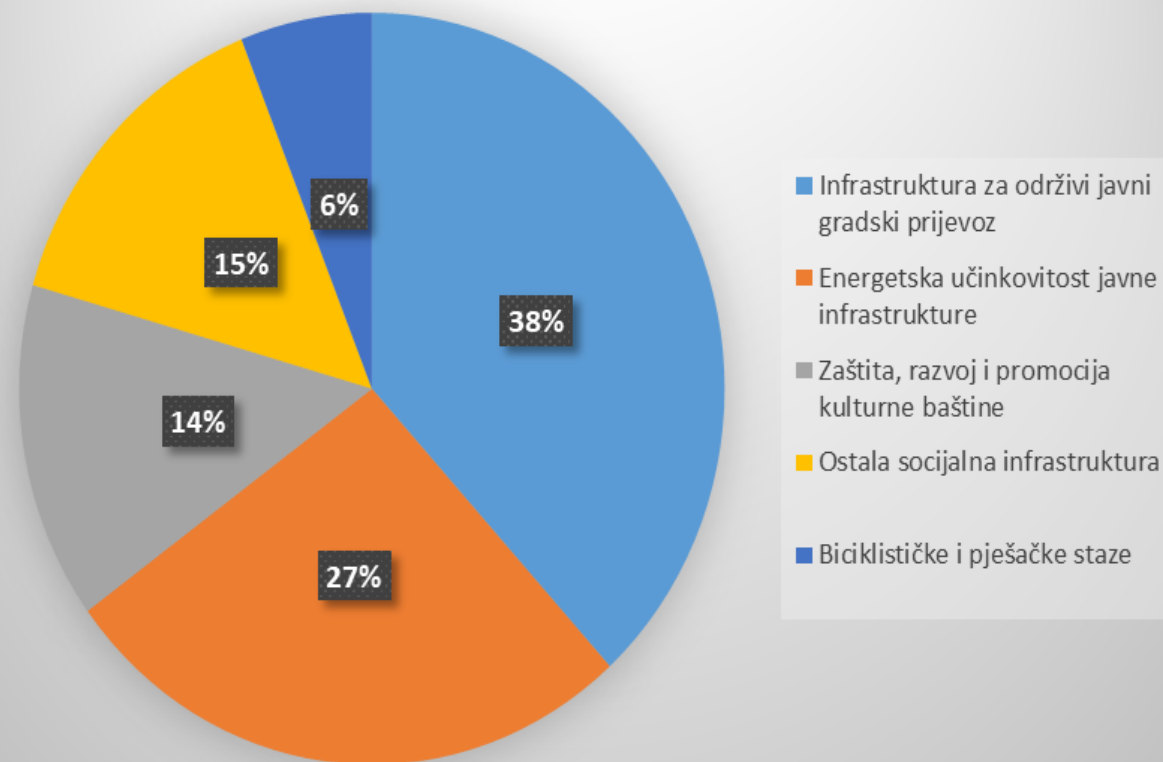
- Predstavljaju razinu za koju se izrađuje teritorijalna strategija
- Najčešće teritorijalne razine:
  - Grad kao administrativna jedinica
  - Dio grada (gradska četvrt)
  - Funkcionalna urbana područja (grad i bliža okolica iz koje dolaze dnevni migranti)
  - Mreže gradova (više gradova-administrativnih jedinica)
- Odabir teritorijalne razine za primjenu ITU-a ovisi o zemlji članici
- Također, tematski odabir ulaganja održivi urbani razvoj je odluka pojedinih država članica (uz konzultacije/pregovore sa službama EK)

Ulaganja kohezijske politike u urbani razvoj kroz teritorijalne instrumente u razdoblju 2014.-2020.

Teritorijalni fokus

Tematska struktura ulaganja

Integrirani pristup regionalnom i urbanom razvoju u RH nakon ulaska u EU

- Zakon o regionalnom razvoju iz 2014. uvodi se klasifikacija urbanih područja i obveza donošenja strategija razvoja urbanih područja
- RH **odabire mehanizam integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU)** kao način provedbe ulaganja u **održivi urbani razvoj**
- Odabir 7 (kasnije 8) velikih gradova za provedbu ITU mehanizma, gradovi započinju izradu **Strategija razvoja urbanog područja (SRUP)**
- Odluka o proširenju integriranog pristupa za **poticanje razvoja malih gradova** na ratom stradalim područjima – pokreće se **Program integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima** kao poseban teritorijalni instrument

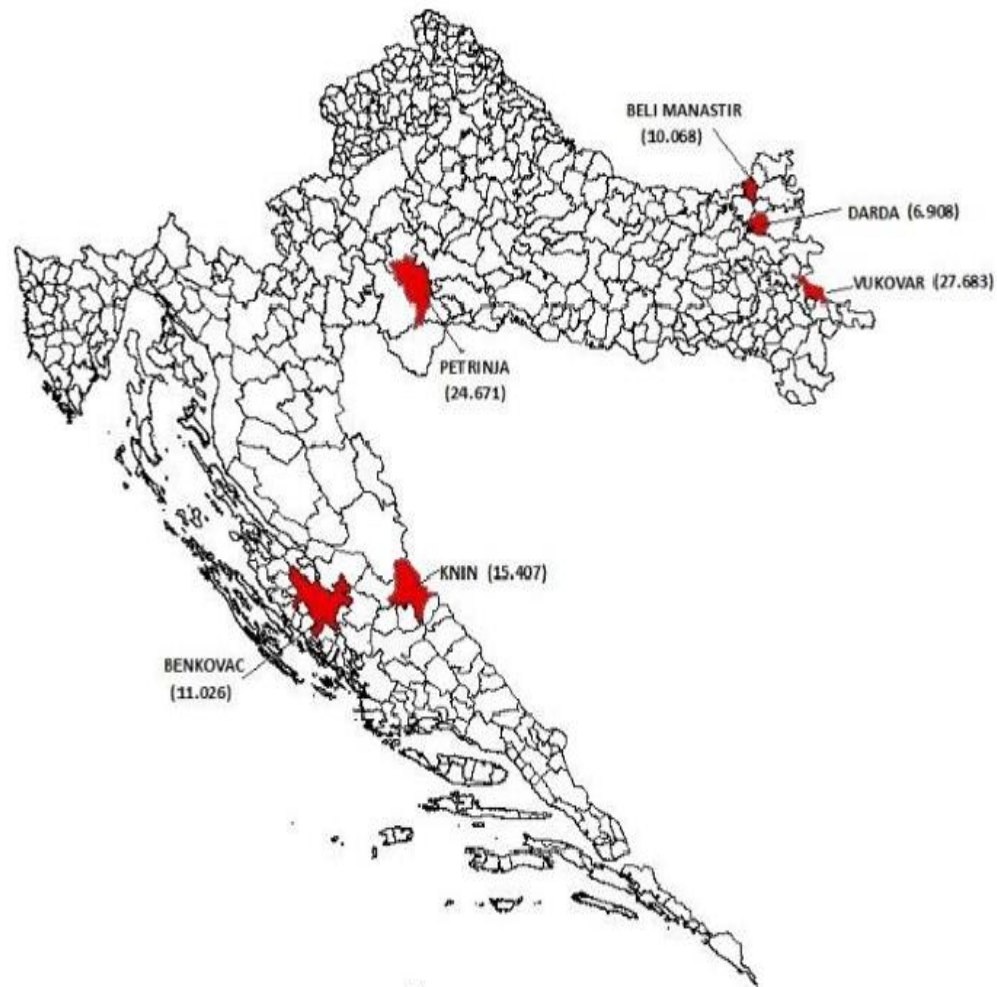

Tematska struktura ITU ulaganja 2014.-2020.

OP	Tematski cilj/specifni cilj	Specifični cilj	Fond	Indikativna financijska alokacija u EUR	Udio ukupne alokacije
OPKK	TC3/3a2	3a2: Omogućavanje povoljnog okruženja za razvoj poduzetništva	EFRR	60.000.000	17,37%
	TC 4/4c3	4c3 Povećanje učinkovitosti sustava toplinarstva	EFRR	80.000.000	23,16%
	TC 6	6c1 Korištenje kulturne baštine u funkciji turizma	EFRR	33.351.269	9,66%
	TC 6	6e2 Obnova brownfield lokacija (bivših vojnih i/ili industrijskih područja)	EFRR	80.000.000	23,16%
	TC 7	7ii2 Povećanje broja putnika u javnom prijevozu	KF	50.000.000	14,48%
OPULJP	TC 8	8ii1 Povećanje zapošljavanja	ESF	17.000.000	4,92%
	TC 9	9i1 i 9iv2 Mjere borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti i poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama	ESF	20.000.000	5,79%
	TC 10	10iii3 i 10iv1 Unaprjeđenje sustava obrazovanja za odrasle i modernizacija ponude strukovnog obrazovanja	ESF	5.000.000	1,45%
			UKUPNO	345.351.269	100%
			EFRR	253.351.269	73,36%
			KF	50.000.000	14,48%
			ESF	42.000.000	12,16%

Integrirani pristup razvoju malih gradova na ratom pogođenim područjima

Program integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima

- Nacionalna inovacija, Program je osmišljen kako bi se osigurala određena ravnoteža s ulaganjima u najveća i razvijenija urbana područja u RH
- Dodatno promicanje policentričnog razvoja
- Ulaganja temeljem prethodno izrađenih intervjenskih planova
- Svi intervjenski planovi izrađeni temeljem metodoloških uputa i uz nadzor MRRFEU-a

Intervjenski plan Grada Vukovara

Usporedba teritorijalnih instrumenata u razdoblju 2014.-2020.

Teritorijalni instrumenti	ESI fondovi	Ciljani teritorij	Lokalne strategije	Stopa pokrivenosti ukupnog stanovništva	Dostupna sredstva iz ESI fondova (u mil. EUR)	Sredstva iz ESI fondova po stanovniku (u EUR)	Tematski prioriteti
Integrirana teritorijalna ulaganja	EFRR, KF, ESF	8 najvećih gradova i njihova okolna područja (106 lokalnih jedinica)	Strategija razvoja urbanog područja	50,3%	345,3	160,1	Razvoj napuštenih gradskih područja, infrastruktura poslovne podrške, sustavi toplinarstva, valorizacija kulturne baštine, unaprjeđenje lokalni javni prijevoza, poboljšanje zapošljavanja, smanjenje siromaštva i socijalne diskriminacije, unaprjeđenje pristupa socijalnim uslugama
Program regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima	EFRR, ESF	5 malih gradova	Intervencijski plan	2,2%	120,0	1.253,1	Brojni tematski prioriteti definirani u planovima intervencija i u skladu s OPKK, od poduzetništva do prometne i socijalne infrastrukture te ulaganja u ljudske potencijale
Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice	EPFRR	Ruralna područja (531 lokalna jedinica uključena u 56 LAG-ova)	Lokalna razvojna strategija LAG-a	57,1%	61,3	25,1	Jačanje kapaciteta i tekući troškovi LAG-ova, mjere iz strategije LAG-a i u skladu s Programom ruralnog razvoja.
	EPRF	Ribarska područja (94 lokalne jedinice uključene u 14 FLAG-ova)	Lokalna razvojna strategija u ribarstvu	9,7%	22,3	53,8	Izgradnja kapaciteta i tekući troškovi FLAG-ova, mjere za provedbu strategija FLAG-ova i u skladu s OP-om za pomorstvo i ribarstvo.
Ukupno za teritorijalne instrumente	-	556 lokalnih jedinica	-	100,0%	548,9	128,1	-

Naučene lekcije iz korištenja teritorijalnih instrumenata iz razdoblja 2014.-2020.

- **Lokalno “vlasništvo” je presudan faktor uspjeha**
  - teritorijalne strategije funkcioniraju samo ako lokalni akteri stvarno sudjeluju u definiranju prioriteta i imaju utjecaj na odabir projekata
  - formalno uključivanje nije dovoljno
  - rezultat: jače partnerstvo i kvalitetniji projekti
- **Predvidive teritorijalne alokacije poboljšavaju kvalitetu ulaganja**
  - unaprijed definirane omoćnice:
    - smanjuju konkurenciju među teritorijima
    - omogućuju dugoročno planiranje
  - ali nose i rizike:
    - slabija kvaliteta projekata
    - preširoke strategije
  - stoga je potrebno aktivno upravljanje portfeljem

- **Kapaciteti teritorija su ključni ograničavajući faktor**

- veliki jaz između teritorija:

- gradovi vs. manji gradovi/općine

- bez kontinuirane podrške (i kontrole) dolazi do slabije provedbe i niža kvaliteta projekata

- stoga, izgradnja kapaciteta mora biti sustavna funkcija teritorijalnog instrumenta

- **Nedostatak “mekih” ulaganja ograničava učinak**

- dominacija infrastrukturnih projekata

- izostanak ESF+ smanjuje integriranost

- integrirani razvoj nije moguć bez socijalnih, obrazovnih i institucionalnih ulaganja

- **Učinkovita koordinacija između hijerarhijskih razina i različitih državnih tijela je ključna**
  - bez dobre koordinacije slijede kašnjenja i propuštene prilike za sinergiju i jačanje kapaciteta
- **Teritorijalni instrumenti se ne smiju percipirati primarno kao izvor dodatnog financiranja**
  - fokus na financiranje vodi zanemarivanju upravljačke funkcije, propušta se razvoj teritorijalnog identiteta i jačanje upravljanja razvojem teritorija
  - Stoga, teritorijalne instrumente treba promatrati kao jedinstvene **alate za upravljanje razvojem**

Integrirani teritorijalni program 2021.-2027.

Obilježja

- ključni program za teritorijalni pristup u Hrvatskoj vrijedan 1,57 mlrd eura
- financiran iz **EFRR + Fonda za pravednu tranziciju**
- usmjeren na **specifične teritorije i njihove razvojne izazove**
- temelji se na teritorijalnim strategijama i planovima

Povećanje broja i strukture teritorijalnih instrumenta:

- ITU – urbana područja (gradovi) – 681 mil. eura
- teritorijalni instrument za otoke – 150 mil. eura
- Planovi industrijske tranzicije (PIT) – 540 mil. eura
- Teritorijalni planovi za pravednu tranziciju (Fond za pravednu tranziciju - FPT) – 186 mi. eura

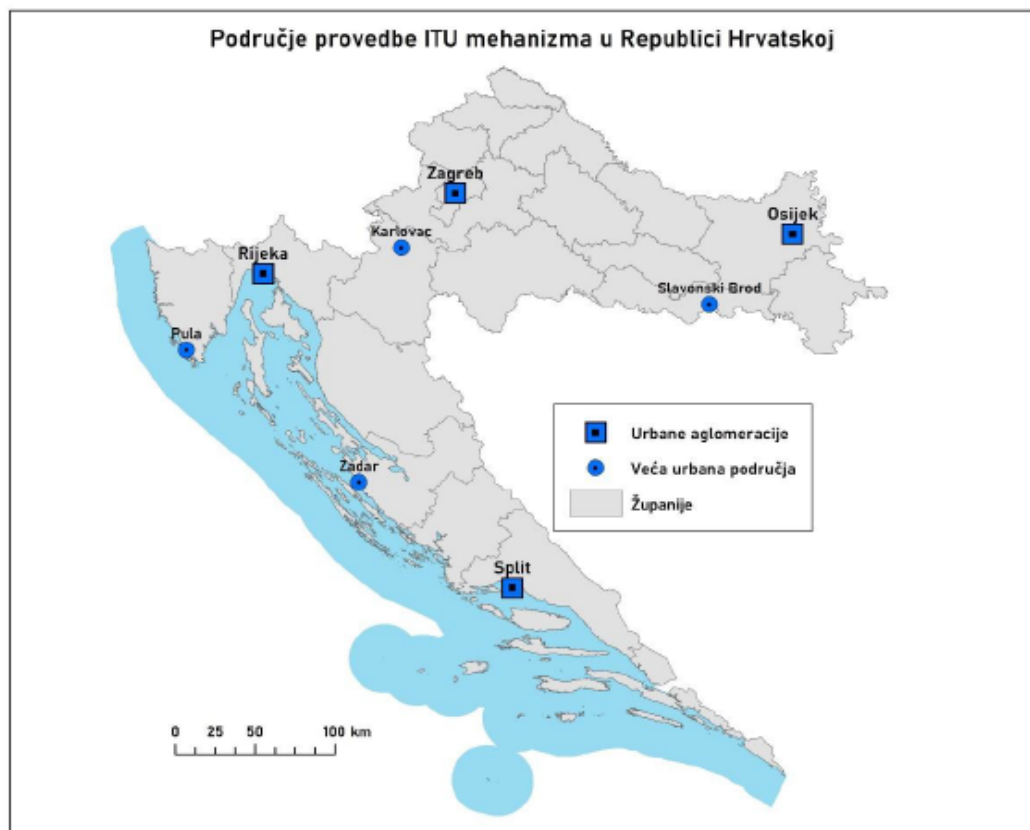
Zajednička logika:

- integrirana ulaganja + lokalni akteri + teritorijalne strategije

Usporedba promjene obuhvata kod ITU gradova

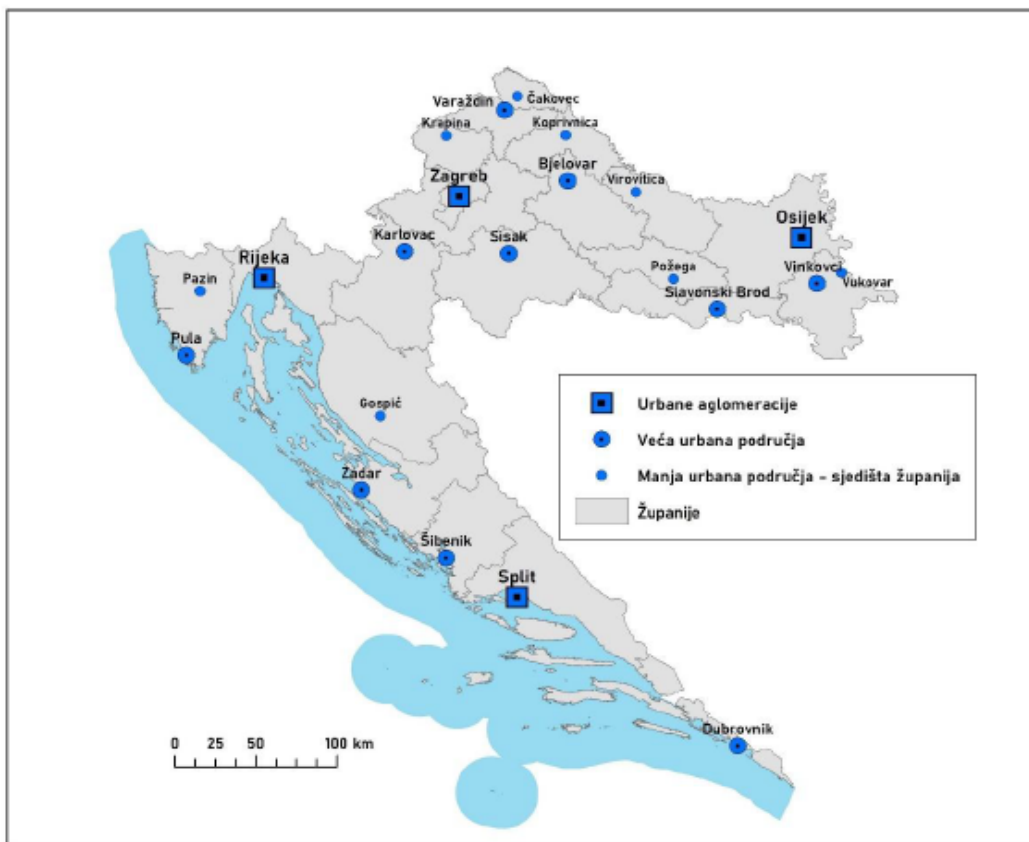
2014. – 2020.

- 8 ITU gradova
- 107 gradova i općina (19,2% RH)
- 2.157.246 stanovnika (50.4% RH) - Popis 2011.

2021. – 2027.

- 22 ITU grada
- 192 grada i općine (34.5% RH)
- 2.670.134 stanovnika (68.7% RH) – Popis 2021.

Zahvaljujem se na pažnji!

Pitanja/komentari

jaksa.puljiz@irmo.hr

